

გიორგი გახელაძე

მზია წერეთელი

**სასწავლო გეგმებსა და შეფასების სისტემაში
ინტერკულტურული სწავლების პრინციპების
ასახვის რეკომენდაციები**

თბილისი

2010

სახელმძღვანელო შეიქმნა სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრის (CCIIR) მიერ პროექტის „არაქართულენოვანი სკოლების მხარდაჭერა მულტილინგვური განათლების რეფორმის პროცესში“ ფარგლებში. პროექტი ხორციელდება საქართველოს გაეროს ასოციაციის (UNAG) და ევრაზიის თანამშრომლობის ფონდის (RFF) პროგრამის „ეროვნული ინტეგრაცია და ტოლერანტობა საქართველოში“ ფარგლებში შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAD) დაფინანსებით.

The book was created as part of the project “Supporting Non-Georgian Schools in Multilingual Education Reform”, which is implemented by the Center for Civil Integration and Inter-Ethnic Relations (CCIIR). The project is implemented as part of the National Integration and Tolerance in Georgia Program (NITG) funded by the United States Agency for International Development (USAID) administered by the United National Association of Georgia (UNAG) and Eurasia Partnership Foundation (EPF).

შინაარსი

შესავალი	4
საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო სისტემის მახასიათებლები	6
რა წარმატებები გვაქვს? ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნები	7
კულტურათმორისი განათლების განვითარებაზე მიმართული რეკომენდაციები	14

შესავალი

კულტურათმორისი დიალოგი ემყარება სხვა კულტურის წარმომადგენელთან ურთიერთობისას კულტურული განსხვავებებისა და მსგავსებების აღიარებასა და ცნობას. აგრეთვე იმის გაცნობიერებას, თუ რა ზეგავლენას ახდენს კულტურა ადამიანის ქცევაზე.

კულტურათა შორის ურთიერთობა მნიშვნელოვანია როგორც კონცეპტუალური, ასევე პრაქტიკული თვალსაზრისითაც, ვინაიდან ხშირ შემთხვევაში კონფლიქტი წარმოიშობა ურთიერთგაგების დეფიციტის გამო.

თავის მხრივ, **ურთიერთობა** დაკავშირებულია კულტურასთან. თითოეულ კულტურას გააჩნია ვერბალური (სიტყვიერი) და არა-ვერბალური (არა-სიტყვიერი) კომუნიკაციის სათანადო წესები. შინაარსის გამოხატვისა და გაზიარების საშუალებები თავისთავად შეიძლება შეზღუდული იყოს ენის ფაქტორის გამო, რადგანაც ზოგიერთი სიტყვა არსებობს ერთ ენაში, მაგრამ არ არსებობს მეორეში. პიროვნების ურთიერთობის ხერხებიდან ის გამოსჭვივის, თუ რომელი კულტურის წარმომადგენელია იგი.

კულტურათა შორის დიალოგის ეფექტურად წარმართვა ნიშნავს ურთიერთობაში მოსალოდნელ დაბრკოლებათა განჭვრეტას და მათ გადასალახავად მოთმინებით აღჭურვას. კულტურათა შორის კომუნიკაციისას არ არსებობს ურთიერთობის ერთადერთი სწორი მეთოდი. ასეთი ურთიერთობისას მნიშვნელოვანია მოქნილობა და ქცევის მისადაგება.

სამოქალაქო საზოგადოებაში, სადაც აღიარებულია დემოკრატიული ღირებულებები, ყველა ადამიანი **თანასწორია** საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. ნებისმიერი ადამიანი ყოველგვარი განსხვავების გარეშე - წარმომავლობის, ეთნიკური კუთვნილების, რელიგიური მრწამსის, ენის, სქესის, სოციალური მდგომარეობის - თანაბარ უფლებიანია; თანასწორობა ნიშნავს, რომ ჩამოთვლილი ნიშნებით დაუშვებელია რაიმე უპირატესობის ან შეზღუდვის დაწესება.

ურთიერთპატივისცემა, კეთილგანწყობა საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფების მიმართ არის თანასწორობის გარანტია. თანასწორობის აღიარება ტოლერანტული საზოგადოების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ქვაკუთხედი. ასეთ საზოგადოებას აქვს უნარი, იყოს სამართლიანი სხვა ადამიანების მრწამსის, მოსაზრებებისა და შესაძლებლობების მიმართ და მიიღოს სხვა ისეთი, როგორც არის.

მნიშვნელოვანია, ბავშვებსა და ახალგაზრდებში მოვახდინოთ იმ ღირებულებების ფორმირება, რომელიც აღმოფხვრის არაჯანსაღ ცრუწარმოდგენებს საკუთარი უპირატესობისა და განსხვავებულობის მიმართ. ეს არა მხოლოდ მორალური ვალდებულება, არამედ სამართლებრივი მოთხოვნაა - როგორც საზოგადოებრივი სტაბილურობის გარანტია.

კულტურათმორისი განათლებას ორი მთავარი თავისებურება ახასიათებს:

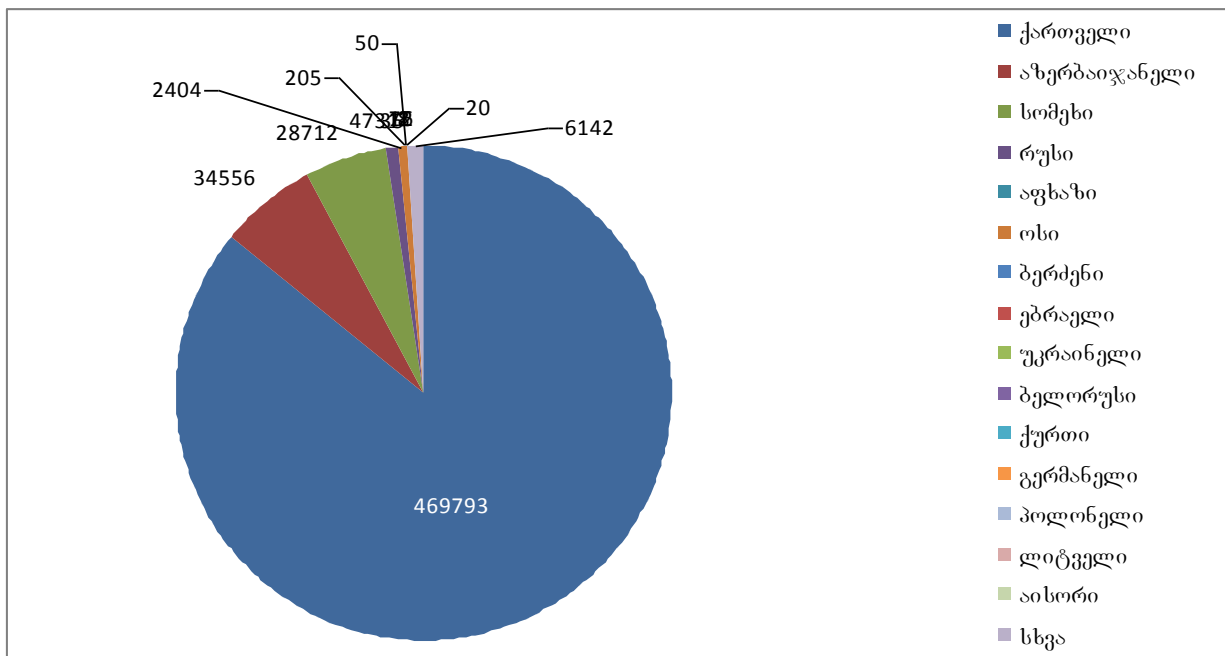
1. ჩართულობა და მონაწილეობა
2. ერთად ცხოვრების სწავლა

კულტურათშორისი განათლების, როგორც საგანმანათლებლო პრინციპის დანერგვა მნიშვნელოვან სტრუქტურულ, ინსტიტუციონალურ და ინტერაქციულ ცვლილებებს საჭიროებს, რაც დროსთან და დიდ რესურსებთან არის დაკავშირებული, თუმცა მნიშვნელოვანია ამ ეტაპზე მოხდეს იმის აღიარება, რომ საქართველოს საგანმანათლებლო სისტემა ჯერ შორს არის ინტერკულტურული პრინციპებისგან და დაიწყოს მუშაობა სკოლებში ტრანსფორმაციული კურიკულუმის დასანერგად.

საქართველოს ზოგადსაგანმანათლებლო სისტემის მახასიათებლები

სკოლის მოსწავლეთა ეთნიკური ჯგუფები რაოდენობის მიხედვით ქვემოთ მოყვანილ სქემაშია წარმოდგენილი

საქართველოს განათლების და მეცნიერების სამინისტრო, 2007

სწავლების ენა	სკოლები შერეული ენობრივი სექტორებით		სკოლები სუფთა ენობრივი სექტორებით	
	სკოლების რაოდენობა	მოსწავლეების რაოდენობა	სკოლების რაოდენობა	მოსწავლეების რაოდენობა
აზერბაიჯანული	124	27442	94	18462
სომხური	140	15592	124	14944
რუსული	135	24512	14	3748
ოსური	3	165	1	60
სხვა	2	242	1	37

განათლების და მეცნიერების სამინისტრო, 2009 (EMIS)

რელიგიური მიმდევრობის თვალსაზრისითაც საქართველო მრავალკონფესიური და მრავალფეროვანი ქვეყანაა. არამართლმადიდებლების საერთო რაოდენობა, ათეისტების, ნიჰილისტებისა და აგნოსტიკოსების ჩათვლით, უკანასკნელი ოფიციალური მონაცემების მიხედვით, 705 302-ს შეადგენს, რაც მოსახლეობის საერთო რაოდენობის 16,1 პროცენტია (საქართველოს სტატისტიკის დეპარტამენტი, 2002 წლის მოსახლეობის აღწერა).

განსხვავებული რელიგიის მიმდევართა განსახლება მირითადად კომპაქტურია და,

შესაბამისად, სკოლებშიც კომპაქტური განსახლებების მიხედვით არიან გადანაწილებულნი. განსხვავებული ვითარებაა აჭარის რეგიონში, სადაც რელიგიური მრავალფეროვნება როგორც მოსწავლეებში აგრეთვე მასწავლებლებში, უფრო მეტიც მრავალფეროვანია რელიგიური თვალსაზრისით თვითონ ოჯახებიც.

რა წარმატებები გვაქვს?

ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნები

დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 2004 წლის 18 ოქტომბრის N 84 დადგენილებით

საქართველოში ზოგადი განათლების სისტემა მიზნად ისახავს შექმნას ხელსაყრელი პირობები ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებების მატარებელი, თავისუფალი პიროვნების ჩამოყალიბებისათვის.

ამასთან ერთად განათლების სისტემა უვითარებს მოზარდს გონებრივ და ფიზიკურ უნარ-ჩვევებს, ამღვებს საჭირო ცოდნას, ამკვიდრებს ჯანსაღი ცხოვრების წესს, მოსწავლეებს უყალიბებს ლიბერალურ და დემოკრატიულ ღირებულებებზე დამყარებულ სამოქალაქო ცნობიერებას და ეხმარება მათ ოჯახის, საზოგადოებისა და სახელწმიფოს წინაშე საკუთარი უფლება-მოვალეობების გაცნობიერებაში.

საქართველოს ზოგადი განათლების სისტემაში მიღებული გამოცდილების საფუძველზე მოზარდმა უნდა შეძლოს:

ა) ქვეყნის ინტერესების, ტრადიციებისა და ღირებულებების მიმართ საკუთარი პასუხისმგებლობის გააზრება:

სასკოლო განათლებამ უნდა განუვითაროს მოზარდს უნარი, რომ სწორად განსაზღვროს საკუთარი ქვეყნის სახელმწიფოებრივი, კულტურული, ეკონომიკური და პოლიტიკური ინტერესები, და მისცეს მას სასიკეთო გადაწყვეტილებათა მიღებისა და აქტიური მოქმედების შესაძლებლობა;

გ) ტექნოლოგიური თუ სხვა ინტელექტუალური მიღწევების ეფექტიანად გამოყენება; ინფორმაციის მოპოვება, დამუშავება და ანალიზი:

დღეს, როდესაც ადამიანისათვის მისაწვდომია დიდი მოცულობისა და სხვადასხვა შინაარსის ინფორმაცია, მისი ეფექტიანად გამოყენების უნარი სასიცოცხლო მნიშვნელობას იძენს. მოზარდს უნდა შეეძლოს არა მხოლოდ ინფორმაციის მოპოვება, არამედ მისი შეფასებაც შინაარსის, დანიშნულებისა და ხარისხის მიხედვით, დასახული მიზნებისათვის მისი გამოყენების ფორმების განსაზღვრა; ტექნოლოგიური მიღწევების ეფექტიანი გამოყენება ყოველდღიური ცხოვრების, მუშაობის, ინტელექტუალური თუ სულიერი მოღვაწეობის პირობების გასაუმჯობესებლად;

დ) დამოუკიდებლად ცხოვრება, გადაწყვეტილებების მიღება:

სასკოლო განათლებამ უნდა განუვითაროს მოზარდს პირად, ოჯახურ და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში დამოუკიდებელ გადაწყვეტილებათა მიღების უნარჩვევები;

ე) იყოს შემოქმედი, თავად შექმნას ღირებულებები და არ იცხოვროს მხოლოდ არსებულის ხარჯზე;

სასკოლო განათლებამ უნდა უზრუნველყოს მოზარდის იმ უნარჩვევების განვითარება, რომლებიც მისცემს მას საშუალებას, უკვე არსებული გამოცდილება და მიღწევები გამოიყენოს ახალი მატერიალური, ინტელექტუალური თუ სულიერი ღირებულებების შესაქმნელად;

ვ) საკუთარი შესაძლებლობებისა და ინტერესების უწყვეტი განვითარება მთელი ცხოვრების განმავლობაში და მათი მაქსიმალური რეალიზება როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის საზღვრებს გარეთაც;

სასკოლო განათლებამ უნდა ჩამოუყალიბოს მოზარდს უწყვეტი განვითარების, მთელი ცხოვრების განმავლობაში ახალი ცოდნისა და ჩვევების დამოუკიდებლად შეძენის უნარი, რათა შეძლოს საკუთარი შესაძლებლობებისა და სულიერი მიდრეკილებების ადეკვატურად განსაზღვრა და ამის

მიხედვით საზოგადოებრივ ცხოვრებაში საკუთარი ადგილის დამკვიდრება; მოზარდი მზად უნდა იყოს, არჩევანი გააკეთოს მომავალი განათლებისა და შრომითი საქმიანობისათვის.

ზ) კომუნიკაცია ინდივიდებთან და ჯგუფებთან:

სასკოლო განათლებამ უნდა უზრუნველყოს, რომ საზოგადოების მომავალ წევრებს განუვითაროს ზოგადი საკომუნიკაციო უნარ-ჩვევები (წერა, კითხვა, მეტყველება, მოსმენა), საორგანიზაციო და ჯგუფური მუშაობის ჩვევები, მათ შორის იმათ, ვისთვისაც საქართველოს სახელმწიფო ენა მშობლიური არ არის;

თ) იყოს კანონმორჩილი, ტოლერანტი მოქალაქე:

დღევანდელ დინამიკურ, ეთნიკურად და კულტურულად მრავალფეროვან სამყაროში საზოგადოების ფუნქციონირებისათვის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ურთიერთპატივისცემის, ურთიერთგაგებისა და ურთიერთშემეცნების ჩვევები. სკოლამ უნდა გამოუმუშაოს მოზარდს ადამიანის უფლებების დაცვისა და პიროვნების პატივისცემის უნარი, რომელსაც იგი გამოიყენებს საკუთარი და სხვისი თვითმყოფადობის შესანარჩუნებლად. მოზარდს უნდა შეეძლოს ადამიანის არსებითი უფლებების შესახებ მიღებული თეორიული ცოდნის განხორციელება და ამ პრინციპებით ცხოვრება.

ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნების მიღწევის ძირითადი საშუალებები:

ზემოთ აღწერილი უნარ-ჩვევების განვითარებისათვის საქართველოს სახელმწიფო კისრულობს პასუხისმგებლობას, შეიმუშაოს და დანერგოს:

3. ზოგადსაგანმანათლებლო სასკოლო სისტემის რეგულირებისა და ხარისხის უზრუნველყოფის მექანიზმები

სასკოლო სისტემის მართვის აუცილებელი კომპონენტებია: ლიცენზირება, აკრედიტაცია და ატესტაცია; სკოლის ადმინისტრაციული, ფინანსური და ადამიანური რესურსების მართვის განვითარება; სასკოლო სისტემის მართვის ძირითადი ფორმების განსაზღვრა და მათი შესრულების უზრუნველყოფა; ეროვნული სასწავლო გეგმის დანერგვისა და ფუნქციონირების ხარისხის შეფასება; ეროვნული შეფასებისა და საგამოცდო სისტემების შექმნა და მართვა.

4. ეროვნული სასწავლო გეგმა

ეროვნული სასწავლო გეგმის შემუშავება ხდება ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნების საფუძველზე. ეროვნული სასწავლო გეგმა განსაზღვრავს: მოსწავლეთა დატვირთვის აუცილებელ ოდენობას; ცოდნის განვითარების ზოგად ხერხებს; საჭირო ინფორმაციის ოდენობასა და შესაბამის უნარ-ჩვევებს თითოეული საფეხურის დამთავრებისას; საგნებსა და პრიორიტეტებს სასკოლო განათლების ყველა საფეხურზე.

საზოგადოებრივი აქტიურობისა და არსებული რესურსების ეფექტიანი ამოქმედების გარეშე ეს ცალკეული საშუალებები ვერ უზრუნველყოფს მოზარდში ზემოთჩამოთვლილ უნარ-ჩვევათა სრულყოფილ განვითარებას. ამიტომ ამ ჩვევების გამომუშავება უნდა მოხდეს სასკოლო გარემოს სრული ჩართვით: მოსწავლეების, მასწავლებლების, მშობლების, ადმინისტრატორებისა და სხვა დაინტერესებული პირების მონაწილეობით ისეთ განსხვავებულ პირობებში, როგორცაა გამოცდები თუ არჩევნები, საკლასო ოთახი თუ სახლი, კლუბი, სპორტული დარბაზი, სკოლის ეზო თუ სახელოსნო. მოსწავლეების, მათი მშობლების, მასწავლებლების, დირექციისა თუ გარემომცველი საზოგადოების აქტიური მონაწილეობა განაპირობებს მიზნების მიღწევის ხარისხსა და წარმატებულობას.

სახელმწიფო მიზნად ისახავს ისეთი სასკოლო სისტემის შექმნას, რომელიც თითოეულ მოსწავლეს მისცემს აღნიშნული უნარ-ჩვევების შეთვისების თანაბარ შესაძლებლობას. სახელმწიფო არ დაუშვებს მოსწავლის დისკრიმინაციას სოციალური, რასობრივი, ეთნიკური, რელიგიური ან პოლიტიკური კუთვნილების, ფიზიკური შესაძლებლობებისა თუ სხვა ნიშნების მიხედვით.

საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ

2005 წლის 8 აპრილი. N 1330 – II

მუხლი 2. ტერმინთა განმარტება

ამ კანონში გამოყენებულ ტერმინებს აქვს შემდეგი მნიშვნელობა:

ვ) **ეროვნული სასწავლო გეგმა** – დოკუმენტი, რომელიც მოიცავს ზოგადი განათლების ყველა საფეხურისათვის საათების განაწილებას, სასწავლო გარემოს ორგანიზების პირობებსა და რეკომენდაციებს, მოსწავლეთა აუცილებელ და მაქსიმალურ დატვირთვას, იმ მიღწევების (უნარ-ჩვევებისა და ცოდნის) ჩამონათვალს, რომელთაც მოსწავლე უნდა ფლობდეს ყოველი საფეხურის დამთავრებისას, და ამ უნარ-ჩვევებისა და ცოდნის შექმნის საშუალებების აღწერას;

ზ) **ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული დამატებითი საგანმანათლებლო მომსახურება** – საჯარო სკოლების მიერ სასკოლო სასწავლო გეგმით განსაზღვრული, ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებულ საგნებში საათების მაქსიმალური რაოდენობის ფარგლებში გაწეული მომსახურება;

თ) **ეროვნული სასწავლო გეგმით გაუთვალისწინებელი დამატებითი საგანმანათლებლო და სააღმზრდელო მომსახურება** – საჯარო სკოლების მიერ სასკოლო სასწავლო გეგმით განსაზღვრული, სააღმზრდელო და ეროვნული სასწავლო გეგმით გაუთვალისწინებელ საგნებში გაწეული საგანმანათლებლო და სააღმზრდელო მომსახურება;

ი) **ეროვნული შეფასებების სისტემა** – სისტემა, რომლის საშუალებითაც სახელმწიფო ამოწმებს, რამდენად შეესაბამება მოსწავლეთა მიღწევები ეროვნული სასწავლო გეგმებით დადგენილ მიღწევათა დონებს და რამდენად რეალურია ამ დონეების დამლევა;

წ) **ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნების დოკუმენტი** – დოკუმენტი, რომელიც ამ კანონის შესაბამისად განსაზღვრავს ქვეყანაში არსებული ზოგადი განათლების სისტემის მიზნებს. ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნების დოკუმენტი არის ეროვნული სასწავლო გეგმის და ზოგადი განათლების სისტემის ძირითადი მაჩვენებლების შემუშავების საფუძველი. ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნების დოკუმენტს იღებს საქართველოს მთავრობა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის წარდგინებით და წარუდგენს პარლამენტს დასამტკიცებლად;

კ) **ზოგადი განათლების სისტემა** – ეროვნული და სასკოლო სასწავლო გეგმების, მათი განმახორციელებელი ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების, იმ სახელმწიფო ორგანოებისა და საჯარო სამართლის იურიდიული პირების ერთობლიობა, რომლებიც უზრუნველყოფენ ზოგადი განათლების მიღებას;

ე) **ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულება/სკოლა** – საჯარო სამართლის იურიდიული პირი ან კერძო სამართლის სამეწარმეო ან არასამეწარმეო იურიდიული პირი, რომელიც ახორციელებს ზოგადსაგანმანათლებლო საქმიანობას ეროვნული სასწავლო გეგმის შესაბამისად და სრულად მოიცავს ზოგადი განათლების ერთ საფეხურს მაინც;

ბ) **თვითშეფასება** – სკოლის მიერ მიმდინარე სასწავლო პროცესის ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნების დოკუმენტთან, ეროვნულ სასწავლო გეგმებთან და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ დადგენილ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების ნორმატივებთან შესაბამისობის შემოწმება. თვითშეფასების პროცესში მონაწილეობენ სკოლის მასწავლებლები, მოსწავლეები და მშობლები;

დ) **ინკლუზიური სწავლება** – შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლეთა ჩართვა ზოგადსაგანმანათლებლო პროცესში სხვა მოსწავლეებთან ერთად;

გ) **მოდულიზირებული სასწავლო გეგმა** – ეროვნული სასწავლო გეგმის შემადგენელი ნაწილი, განსხვავებული სასწავლო გეგმა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეთათვის;

ფ) **პილოტირება** – ეროვნული სასწავლო გეგმის მიზნებისა და ამ მიზნების მიღწევის საშუალებების რეალურობის შემოწმება სკოლებში;

ხ) **სასკოლო სასწავლო გეგმა** – სასწავლო გეგმა, რომელიც კონკრეტული ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებისთვის აზუსტებს ეროვნულ სასწავლო გეგმაში მოცემულ დატვირთვას აუცილებელი და მაქსიმალური დატვირთვის ფარგლებში; განსაზღვრავს ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებულ დამატებით საგანმანათლებლო მომსახურებას და გაუთვალისწინებელ დამატებით საგანმანათლებლო და სააღმზრდელო მომსახურებას, აგრეთვე სკოლაში მიმდინარე საგანმანათლებლო ღონისძიებებს;

მუხლი 3. ზოგადი განათლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიზნები

1. საქართველოში ზოგადი განათლების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიზნებია:

ა) მოსწავლის ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებების მქონე, თავისუფალ პიროვნებად ჩამოყალიბებისათვის საჭირო პირობების შექმნა;

ბ) მოსწავლის გონებრივი და ფიზიკური უნარ-ჩვევების განვითარება, აუცილებელი ცოდნით უზრუნველყოფა, ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრება, ლიბერალურ-დემოკრატიულ ღირებულებებზე დამყარებული სამოქალაქო ცნობიერების ჩამოყალიბება, მოსწავლის მიერ კულტურულ ფასეულობათა პატივისცემა, ოჯახის, საზოგადოების, სახელმწიფოსა და გარემოს წინაშე უფლება-მოვალეობების გაცნობიერებაში ხელის შეწყობა.

2. ამ მუხლის პირველი პუნქტით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად სახელმწიფო უზრუნველყოფს:

ა) ზოგადი განათლების ღიაობას და თანაბარ ხელმისაწვდომობას ყველასთვის მთელი სიცოცხლის განმავლობაში;

ბ) საქართველოს ზოგადი განათლების სისტემის ჩართვას საერთაშორისო საგანმანათლებლო სივრცეში;

გ) საჯარო სკოლის დამოუკიდებლობას რელიგიური და პოლიტიკური გაერთიანებებისაგან, ხოლო კერძო სკოლის დამოუკიდებლობას პოლიტიკური გაერთიანებებისაგან;

დ) ეროვნული შეფასებების, ეროვნული სასწავლო გეგმის შემუშავების და აკრედიტაციის სისტემების ჩამოყალიბებას, რაც გულისხმობს სწავლების ხარისხის დადგენისა და შეფასების მეშვეობით ზოგადსაგანმანათლებლო პროცესის დაგეგმვასა და მართვას;

ზ) ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში ძალადობის აღმოფხვრას;

თ) ინკლუზიური სწავლების დამკვიდრებას.

ი) მასწავლებელთა პროფესიის რეგულირებას. (2.03.2007. N4412)

მუხლი 4. სწავლების ენა

1. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში სწავლების ენა ქართული, ხოლო აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – ქართული ან აფხაზური.

2. აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში იმ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში, სადაც სწავლება ხორციელდება ერთ-ერთ სახელმწიფო ენაზე, მეორე სახელმწიფო ენის სწავლება სავალდებულოა.

3. საქართველოს მოქალაქეებს, რომლებისთვისაც ქართული ენა მშობლიური არ არის, უფლება აქვთ მიიღონ სრული ზოგადი განათლება მათ მშობლიურ ენაზე. ეროვნული სასწავლო გეგმის შესაბამისად, კანონმდებლობით დადგენილი წესით. ამ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში სავალდებულოა სახელმწიფო ენის სწავლება, ხოლო აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – ორივე სახელმწიფო ენისა.

4. საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებებითა და შეთანხმებებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში შესაძლებელია, ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში სწავლება განხორციელდეს უცხოურ ენაზე. ამ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში სავალდებულოა სახელმწიფო ენის სწავლება, ხოლო აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – ორივე სახელმწიფო ენისა.

მუხლი 5. ეროვნული სასწავლო გეგმა

1. ამ კანონის მე-3 მუხლით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად სახელმწიფო შეიმუშავებს ეროვნულ სასწავლო გეგმას, რომლითაც განისაზღვრება ზოგადი განათლების საფეხურების მიხედვით აუცილებელი საგნები, საგნობრივი ჯგუფები, საგნების მიხედვით საათები, მათი განაწილება და თანაფარდობა, აუცილებელი და მაქსიმალური დატვირთვის რაოდენობა, საგნებისა და საგნობრივი ჯგუფების სწავლებისათვის აუცილებელი მინიმალური საათების რაოდენობა, სასწავლო გარემოს ორგანიზების პირობები და რეკომენდაციები.

2. ეროვნული სასწავლო გეგმით განისაზღვრება იმ მიღწევების (უნარ-ჩვევებისა და ცოდნის) ჩამონათვალი, რომელთაც მოსწავლე უნდა ფლობდეს ყოველ საგანში თუ საგნობრივ ჯგუფში კლასის ან საფეხურის დამთავრებისას. ეროვნული სასწავლო გეგმა ითვალისწინებს აგრეთვე მოდიფიცირებულ სასწავლო გეგმებს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეთათვის.

3. ეროვნული სასწავლო გეგმა მოიცავს შემდეგ საგნებსა და საგნობრივ ჯგუფებს:

- ა) ქართული (აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – აფხაზური და ქართული) ენა და ლიტერატურა;
- ბ) საქართველოს ისტორია, საქართველოს გეოგრაფია და სხვა საზოგადოებრივი მეცნიერებები;
- გ) მათემატიკა;
- დ) საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები;
- ე) უცხოური ენები;
- ვ) ფიზიკური, შრომითი და ესთეტიკური აღზრდა.

4. ამ მუხლის მე-3 პუნქტის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული საგნები და საგნობრივი ჯგუფები იმ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში, სადაც სწავლება ხორციელდება ამ კანონის მე-4 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად, ისწავლება ქართულად, ხოლო აფხაზეთის ავტონომიურ რესპუბლიკაში – ქართულად ან აფხაზურად.

5. ეროვნული სასწავლო გეგმის შესრულება სავალდებულოა ყველა ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებისათვის.

6. ეროვნული და სასკოლო სასწავლო გეგმებით გათვალისწინებული საგნების სწავლება უნდა იყოს აკადემიური, ობიექტური, ნეიტრალური და პლურალისტური.

მუხლი 13. ნეიტრალურობა და არადისკრიმინაციულობა

1. დაუშვებელია ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებაში სასწავლო პროცესის პოლიტიზება.

2. დაუშვებელია საჯარო სკოლაში სასწავლო პროცესის რელიგიური ინდოქტრინაციის, პროზელიტიზმის ან იძულებითი ასიმილაციის მიზნებისათვის გამოყენება. ეს ნორმა არ ზღუდავს საჯარო სკოლაში სახელმწიფო დღესასწაულებისა და ისტორიული თარიღების აღნიშვნას, აგრეთვე ისეთი ღონისძიების ჩატარებას, რომელიც მიმართულია ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებების დამკვიდრებისაკენ.

3. დაუშვებელია რაიმე სახის დისკრიმინაცია სკოლაში მიღებისას. ეს ნორმა არ გამორიცხავს შესარჩევი კონკურსის ჩატარების შესაძლებლობას იმ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში, რომლებიც ახორციელებენ პროფილურ სახელოვნებო და სასპორტო მომზადებასა და განათლებას. (17.03.2006. N2793)

4. დაუშვებელია სკოლის მიერ საკუთარი უფლებამოსილებისა და რესურსების იმგვარად გამოყენება, რამაც შეიძლება პირდაპირ ან ირიბად გამოიწვიოს მოსწავლის, მშობლის და მასწავლებლის, აგრეთვე მათი გაერთიანებების რაიმე დისკრიმინაცია.

5. ნებისმიერი განმასხვავებელი ქმედება ან გამონაკლისის დაშვება ჩაითვლება დისკრიმინაციად, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ასეთი ქმედება ან გამონაკლისი სამართლიანი და გონივრულია, ემსახურება თითოეული პირისა და ჯგუფის თავისუფალი განვითარებისა და თანაბარი შესაძლებლობების უზრუნველყოფას.

6. სკოლა ვალდებულია დაიცვას და ხელი შეუწყოს მოსწავლეებს, მშობლებს და მასწავლებლებს შორის შემწყნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის დამკვიდრებას. განურჩევლად მათი სოციალური, ეთნიკური, რელიგიური, ლინგვისტური და მსოფლმხედველობრივი კუთვნილებისა.

7. სკოლა თანასწორობის საფუძველზე იცავს უმცირესობების წევრების ინდივიდუალურ და კოლექტიურ უფლებას, თავისუფლად ისარგებლონ მშობლიური ენით, შეინარჩუნონ და გამოხატონ თავიანთი კულტურული კუთვნილება.

მუხლი 14. გამოხატვის თავისუფლება

1. მოსწავლეს, მშობელს და მასწავლებელს უფლება აქვთ კანონით დადგენილი წესით, სასკოლო დროს ან სკოლის ტერიტორიაზე მოიძიონ, მიიღონ, შექმნან, შეინახონ, დაამუშაონ ან გაავრცელონ ნებისმიერი ინფორმაცია და იდეები, აგრეთვე გამოიყენონ სკოლის რესურსები ინფორმაციისა და იდეების მოსაძიებლად, მისაღებად, შესაქმნელად, შესანახად, დასამუშავებლად ან გასავრცელებლად, საქართველოს კანონმდებლობით, მათ შორის, ამ კანონით განსაზღვრული შეზღუდვების გათვალისწინებით.

2. მოსწავლეს უფლება აქვს გამოთქვას საკუთარი აზრი და მოითხოვოს მისი პატივისცემა.

3. დაუშვებელია სასკოლო გამოცემათა სარედაქციო დამოუკიდებლობის ხელყოფა და სასკოლო ბიბლიოთეკაში წიგნების ცენზურა. ეს ნორმა არ ზღუდავს სკოლას, დააწესოს არადისკრიმინაციული და ნეიტრალური შეზღუდვები, რათა უზრუნველყოს არასრულწლოვანთა დაცვა ასაკის შეუსაბამო ლიტერატურის მავნე ზეგავლენისაგან.

4. მოსწავლეს, მშობელს და მასწავლებელს უფლება აქვთ საქველმოქმედო მიზნებისათვის, დადგენილი წესით მოიზიდონ ნებაყოფლობითი შემოწირულობები. სკოლა ვალდებულია მიიღოს ყველა გონივრული ზომა, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ფინანსური სახსრების ან სხვა სიკეთის გამოძალვა.

5. მოსწავლეს და მასწავლებელს აქვთ სწავლის, სწავლებისა და კვლევის აკადემიური თავისუფლება იმ ფარგლებში, რომელიც არ ეწინააღმდეგება ეროვნული სასწავლო გეგმით დასახული მიზნების მიღწევას.

6. სკოლას უფლება აქვს დააწესოს სასკოლო ფორმა ისე, რომ არ შეზღუდოს მოსწავლის და მასწავლებლის გამოხატვის თავისუფლება. მოსწავლეს და მასწავლებელს უფლება აქვთ დასაბუთებული უარი თქვან სასკოლო ფორმის ტარებაზე.

7. სასკოლო ფორმის დაწესებისას სკოლამ უნდა გაითვალისწინოს მოსწავლის ფინანსური შესაძლებლობები და თუ მას არ შეუძლია ფორმის შექმნა, სკოლამ უნდა უზრუნველყოს იგი ფორმით.

მუხლი 18. რწმენის თავისუფლება

1. მოსწავლეს, მშობელს და მასწავლებელს კანონით დადგენილი წესით აქვთ რწმენის, აღმსარებლობისა და სინდისის თავისუფლება, ნებისმიერი ან არც ერთი რწმენისა თუ მსოფლმხედველობის ნებაყოფლობით არჩევის და შეცვლის უფლება.

2. დაუშვებელია, მოსწავლეს, მშობელს და მასწავლებელს დაეკისროთ ისეთი ვალდებულებების შესრულება, რომლებიც ძირეულად ეწინააღმდეგება მათ რწმენას, აღმსარებლობას ან სინდისს, თუ ეს არ ლახავს სხვათა უფლებებს, ან ხელს არ შეუშლის ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული მიღწევის დონის დაძლევას.

3. საჯარო სკოლის ტერიტორიაზე რელიგიური სიმბოლოების განთავსება არ უნდა ემსახურებოდეს არააკადემიურ მიზნებს.

4. საჯარო სკოლის მოსწავლეებს უფლება აქვთ სასკოლო დროისგან თავისუფალ დროს ნებაყოფლობით შეისწავლონ რელიგია ან ჩაატარონ რელიგიური რიტუალი, თუ იგი ემსახურება რელიგიური განათლების მიღებას.

მუხლი 33. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების ვალდებულებები და უფლებამოსილებები

1. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულება ვალდებულია:

ა) მოსწავლეებს მიაწოდოს თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი განათლება, რომელიც ეფუძნება ეროვნულ და ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებებს, ჯანსაღი ცხოვრების, დემოკრატიისა და თანასწორობის პრინციპებს;

ბ) შექმნას სასწავლო პროცესის მიმდინარეობისათვის საჭირო ყველა პირობა;

გ) დაიცვას ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებისათვის დადგენილი ეროვნული სასწავლო გეგმა;

დ) განახორციელოს ზოგადსაგანმანათლებლო საქმიანობა ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრის მიერ გრიფინიჭებული სახელმძღვანელოებით: (11.07.2009. N1385)

ე) უზრუნველყოს ჯანმრთელობის დაცვის ღონისძიებების განხორციელება საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსა და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებთან ერთად;

ვ) შექმნას ზოგადი განათლების ალტერნატიული ფორმებით მიღების შესაძლებლობა, მოსწავლეთა ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინებით, შესაბამისი საფეხურის სხვა მოსწავლეთაგან განცალკევებით;

ზ) შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლეებისათვის დააწესოს შეღავათები მათი სწავლისა და აღზრდისათვის აუცილებელი პირობების შესაქმნელად;

თ) არ დაუშვას არამეცნიერული შეხედულების ან თეორიის, როგორც მეცნიერული თეორიის ან ფაქტის, სწავლება;

ი) ჰქონდეს თვითშეფასების სისტემა;

ეროვნული სასწავლო გეგმა

მინისტრის ბრძანება №841, 2006წ.

ეროვნული სასწავლო გეგმა განსაზღვრავს ყველა სკოლისთვის სავალდებულო მინიმუმებს. ამას გარდა, სკოლებს აქვთ საკუთარი სასწავლო გეგმები, სადაც მათ შესაძლებლობა ეძლევათ კონკრეტული საჭიროებების საფუძველზე გაამდიდრონ საგანმანათლებლო პროგრამები სხვადასხვა ფაკულტატური კურსებით.

ეროვნულ სასწავლო გეგმაში ინტერკულტურული დიალოგის საგანმანათლებლო უზრუნველყოფა ასახულია როგორც საზოგადოებრივი მეცნიერებების საგნობრივი ჯგუფის ყველა საგანში (საზოგადოებრივი მეცნიერებები 5-8კლ. [11-14 წლის მოსწავლეები], ისტორია 9-12 კლ. [15-18 წლის], გეოგრაფია 9-12 კლ. [15-18 წლის], სამოქალაქო განათლება 9-10კლ. [15-16 წლის], და ხსენებული არჩევითი კურსები [17-18 წლის]), ასევე ესთეტიკური აღზრდისა (სავალდებულო 1-10კლ. [6-16 წლის], და არჩევითი 11-12კლ. [17-18 წლის]) და უცხო ენების (სავალდებულო 3-12კლ. [8-18 წლის]) საგნობრივი ჯგუფების პროგრამებში.

ინტერკულტურული განათლების თვალსაზრისით გამორჩეულია შემდეგი საგნობრივი პროგრამების გამჭოლი მიმართულებები:

საგნობრივი ჯგუფი	მიმართულება	კლასები
საზოგადოებრივი მეცნიერებები	კულტურა და რელიგია	5-12
მშობლიური ენა და ლიტერატურა	ენის კომუნიკაციური ასპექტები	1-12
უცხოური ენები	კულტურათა დიალოგი	3-12
ესთეტიკური და შრომითი აღზრდა, მუსიკა	ხელოვნების (ნაწარმოების) აღქმა კონტექსტში	1-10

ასევე არაქართულენოვანი სკოლებისთვის შექმნილია ქართულის, როგორც მე-2 ენის საგნობრივი პროგრამა და მიმდინარეობს მისი დანერგვა. ეს პროგრამა აგებულია უცხოური ენების პროგრამების მსგავსად, რომლებიც ზუსტად შეესაბამება ევროსაბჭოს მიერ დადგენილ ენის ცოდნის დონებს. რაც შეეხება მშობლიური ენისა და ლიტერატურის პროგრამებს, ისინიც ერთიან პრინციპზე არიან აგებული (ქართული, რუსული, სომხური და აზერბაიჯანული).

მნიშვნელოვანია, რომ სახელმძღვანელოების გრიფირების წესი ეფუძნება ზოგადი განათლების ეროვნულ მიზნებთან და საგნობრივ პროგრამებთან შესაბამისობის პრინციპს.

2006-2007 წლების განმავლობაში საქართველოს განათლების სისტემაში განხორციელდა რამდენიმე კვლევა, რომელთა დასკვნებიც სასარგებლოა ინტერკულტურული განათლების განვითარების კონკრეტული საჭიროებების დასადგენად. (მაგ: არაქართულენოვანი საჯარო სკოლების კვლევა - 2005; ქართულენოვანი და არაქართულენოვანი სკოლების კულტურის შედარებითი კვლევა - 2006-07წ.წ.; საზოგადოებრივი მეცნიერებების ინტეგრირებული სწავლების კვლევა - 2006; არაქართულენოვან სკოლებში ქართულის როგორც მე-2 ენის სწავლების შედეგების კვლევა - 2007 და ა.შ. იხ. www.mes.gov.ge და www.ganatileba.org).

აღნიშნული კვლევების შედეგები მნიშვნელოვანია ინტერკულტურული განათლების ზოგიერთი მიმართულების კონკრეტული საჭიროებების დასადგენად.

ასევე, შესაძლებელია რამდენიმე განზოგადებული დასკვნის გაკეთებაც. კიდევ უფრო ზოგადი საჭიროებები იკვეთება საქართველოს საზოგადოების ღირებულებების (BCG Research – 2007), ეროვნული უმცირესობების საჭიროებებისა (GIPA - 2007) თუ საქართველოში ტოლერანტობის ხარისხის (UNAG - 2006) კვლევების შედეგებთან შეჯერებისას.

მასწავლებელთა წვრთნის პროგრამის მონიტორინგისა და ხსენებული კვლევების შედარების საფუძველზე მკაფიოდ შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოს სკოლების პედაგოგების უმეტესობას არ აქვს საკმარისი კომპეტენცია ინტერკულტურული დიალოგის განსავითარებლად. მასწავლებელთა უმეტესობას (საშუალო ასაკი 45 წელი):

- აქვს ის სტერეოტიპები და ღირებულებები, რომლებიც აღწერილია მოხსენების მეორე ნაწილში;
- არ აქვს მიღებული შესაბამისი ცოდნა უმაღლეს სასწავლებლებში, რის გამოც ჩამოყალიბებული აქვთ მდგრადი პედაგოგიური სტერეოტიპები - პროფესიონალიზმად მიიჩნევა ისტორიული და გეოგრაფიული ფაქტების, გრამატიკული თუ სამართლებრივი ნორმების დიდი რაოდენობით დამახსოვრება, ასევე სახვითი თუ მუსიკალური საშემსრულებლო ტექნიკის კარგი ფლობა;
- ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში ხელი არ მიუწვდებოდა პროფესიული განვითარების პროგრამებით სარგებლობაზე. ეს სისტემა ახლა ვითარდება.

კულტურათშორისი განათლების განვითარებაზე მიმართული რეკომენდაციები

ეროვნული სასწავლო გეგმა, როგორც ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნების (ზგემ) მიღწევის ერთ-ერთი ძირითადი საშუალება, კიდევ უფრო მკაფიოდ უნდა ასახავდეს კულტურათშორისი განათლების პოლიტიკას. აღსანიშნავია, რომ ზგემ-სა და ზოგადი განათლების შესახებ კანონში, როგორც ქვეყნის ზოგადი განათლების სისტემის სამართლებრივ საფუძვლებში, თვალსაჩინოა აღნიშნული პოლიტიკა. ეროვნული სასწავლო გეგმა, როგორც სწავლა-სწავლების ძირითადი პრინციპების, ისე შეფასების სისტემისა და საგნობრივი პროგრამების ნაწილში ხშირად მიმართავს კულტურათშორისი განათლების მიდგომებსა და მეთოდებს. თუმცა, ეროვნული სასწავლო გეგმის განვითარებისა და გაუმჯობესებისთვის მნიშვნელოვანია შემდეგი რეკომენდაციების გათვალისწინება:

ესგ-ის ზოგად ნაწილში - სწავლისა და სწავლების ძირითადი პრინციპები - უმჯობესია, ცალკე თავი დაეთმოს გამჭოლი პრიორიტეტების აღწერას, რომლებიც შესაბამისობაში იქნებიან ზოგადი განათლების ეროვნულ მიზნებთან. ასეთ პრიორიტეტებს შორის უნდა იყოს კულტურათშორისი განათლება. დოკუმენტის ამ ნაწილში თავს უნდა იყრიდეს ზგემ-სა და ზოგადი განათლების შესახებ კანონის ის დებულებები, რომლებიც ასახავენ კულტურათშორისი განათლების პოლიტიკას და განსაზღვრავენ სასწავლო პროცესის ამ პრინციპებით წარმართვას. ასევე, ზოგად ნაწილში, სასურველია დაემატოს თავი ”სკოლის კულტურა”, სადაც აღწერილი უნდა იყოს სასკოლო ცხოვრების ძირითადი პრინციპები და პრიორიტეტები.

ამას გარდა, თავში სასკოლო სასწავლო გეგმა, უნდა გამოიყოს ქვეთავი, სადაც აღწერილი იქნება კულტურათმორისი განათლების პრინციპების რეალიზაციის მნიშვნელობა და შესაძლებლობები.

საგანმანათლებლო პროცესის ორგანიზების თავში უნდა იყოს ქვეთავი, რომელიც აღწერს მოსწავლეთათვის განსავითარებელ ძირითად, გამჭოლ ღირებულებებსა და მათი განვითარების საშუალებებს. ამ ქვეთავის დაკავშირება ადვილი უნდა იყოს ნებისმიერ საგნობრივ პროგრამასთან. ასეთი თავის არსებობა გააუმჯობესებს საგანთმორისი კავშირების მკაფიოდ განსაზღვრასა და აღქმას. ცხადია, ასეთი მიდგომა წაადგება როგორც მოსწავლეთა შეფასების სისტემის აღწერასა და გამოყენებას, ისე ეროვნული შეფასებების განხორციელებას. *(ამ უკანასკნელი მიზნის მისაღწევად გასათვალისწინებელი იქნება ბენეტის მოდელის გამოყენება - დანართი 1).* ნებისმიერი საგნობრივი პროგრამების შესავალ ნაწილში უნდა არსებობდეს სტრუქტურული ერთეული, რომელიც ეხმიანება ზემოაღნიშნულ ქვეთავს. საკუთრივ საგნობრივ პროგრამებში კულტურათმორისი განათლების პრინციპები მკაფიოდ უნდა იყოს კონვერტირებული უნდა პროგრამის შესაბამის ნაწილებში (პრინციპები, მიმართულება, შედეგი, ინდიკატორი, შინაარსი/თემატიკა).